

Oponentský posudek disertační práce Mgr. Jana Pospíšila *České drama v době moderny: obrazy vůdce*

Mgr. Jan Pospíšil se ve své disertační práci věnuje šesti dramatům, napsaným v prvních dvou desetiletích minulého století, v nichž jejich autoři, hlásící se ke směrům moderny a formující ji, představili svojí vizi národního vůdce a v souvislosti s ní též ideu národa a jeho smyslu a poslání: Hilbertovu *Falkenštejnovi* (premiéra 1903), Dykovu *Poslovi* (premiéra 1907), Dvořákovu *Knížeti* (premiéra 1908), Suchého *Davidovi* (premiéra 1911), Langerovu *Svatému Václavovi* (premiéra 1912), Lomovu *Vůdci* (premiéra 1917) a Zavřelovu *Boleslavovi Ukrutnému* (premiéra 1919).

Jmenované hry spojuje právě téma vůdce, nahlíženého jako výjimečná osobnost a zápasícího za prosazení vlastních idejí, v nichž spatřuje též boj za národ (lhostejno, že někdy musí zápasit poněkud i s ním). V duchu nároků moderny na umělecké dílo představují současně radikální rozchod s dramatikou národního obrození a vlastně celého devatenáctého století – ačkoliv se stejně jako ona obracejí do historie či mytologie, jejich cílem není representace slavné národní minulosti, ale ideové drama, artikulující navýsost moderní – a současně nadčasové – otázky a problémy. Tím vším se sledovaná díla ocitají v ohnisku několikerych kontextů a vazeb a je chvályhodné, že Mgr. Pospíšil nepodleh vábení omezit se pouze na jeden z nich, ale naopak je všechny prismatem jednotlivých her, jejichž analýzy tvoří (s výjimkou dvoukapitoly o hře Langerově a Zavřelově) jednotlivé kapitoly textu, analyzoval a propojil (ne nadarmo má text bezmála tři sta stran).

První oddíl posuzované práce představuje filosofické koncepty, které autory vůdcovských dramát inspirovaly, především Friedricha Nietzscheho a T. G. Masaryka. U prvního jmenovaného dramatici našli – ostatně principiálně velmi dramatickou - ideu individua, formujícího sebe i svět svou absolutní vůlí, s Masarykovým pojetím tzv. české otázky vstupovali svými hrami většinou do polemického klání. Autor obě inspirace podrobně identifikuje a rozebírá, věnuje pozornost i myšlenkově sourodým polemikám dalších domácích filosofů a autorů (Lev Borský, Ladislav Klíma) a to mu otevírá možnost identifikovat ve hrách uložené myšlenkové obsahy, aktuální v době kolem vzniku samostatného československého státu. Tím se však výklad zdaleka nevyčerpává.

V oddílech, věnovaných jednotlivým dramatickým textům, sleduje doktorand velmi zevrubně intertextovost představovaných vůdců a šířeji i námětů. S výše zmiňovaným dramatem (ale i prózou a poezií) devatenáctého století mají totiž čtyři hry (*Falkenštajn*, *Kníže*, *Svatý Václav* a *Boleslav Ukrutný*) paradoxně společný námět a Mgr. Pospíšil provádí obsáhlou komparaci ideových a hodnotových východisek, formulovaných v různých zpracováních prostřednictvím látky falkenštejnovské a zejména pak libušsko-přemyslovské, resp. svatováclavské, kde stopuje různé interpretace i ve starších kronikách a legendách. V případě *Posla* se zabývá etikou Jednoty Bratrské a její následnou recepcí v české historiografii a filosofii, v dramatech *David* a *Vůdce* sleduje implementaci velkých starozákonních postav a jejich příběhů do aktuální národní sebeidentifikace. Na základě hluboké znalosti předcházejících pojetí sledovaných fenoménů pak v každé z kapitol analyzuje, jak sedm probíraných moderních dramát přetvářelo, reinterpretovalo, oživovalo a aktualizovalo národní mýtus. Defínuje nově položené akcenty na motivaci zápasů mezi

postavami, jejich vize poslání českého národa, ideové a etické maximy a v neposlední řadě formativní skutky a zážitky a na základě toho předkládá argumentovanou a inspirativní interpretaci ideových horizontů a významů zvolených her.

Erudovaný výklad je veden jasně a srozumitelně, jeho trajektorie je zřetelná, koncepční a promyšlená, výklady jednotlivých dramát, sledující v zásadě - ovšem nikoliv bezvýhradně (*Vůdce*, který poskytuje autorovi podklad pro pointu, je řazen na konec) - časovou osu, na sebe navazují. Formální náležitosti (citace, bibliografické odkazy, poznámky pod čarou, seznam použité literatury) jsou vyvedeny bezvadně (občasné překlepy či nepřesnou korekturu interpunkce pomíjím).

Z hlediska teatrologického snad jen jedna připomínka. Zpochybňuje-li autor výtku Elgarta Sokola na adresu *Boleslava Ukrutného*, že Zavřel nezobrazuje proces zrodu idejí titulního hrdiny poukazem na to, že něco podobného je scénicky těžko představitelné a v dramatu tudíž téměř nemožné, je třeba toto tvrzení důrazně korigovat poukazem na nesčetné hry světové dramatiky, exemplárně pak na romantické drama, kde něco podobného rozhodně není ojedinělé (a promítá se to i do jazykové artikulace replik, plných nedokončených vět, otázek, cézur, zvolání a citoslovcí) a na romantické herectví, jehož exponenti právě na oné exteriorizaci rozpolceného, tápajícího nitra zakládali svůj věhlas. Zmínka o denících a duchovních autobiografiích, které představují reflexi ukončených duchovních zápasů, jíž Mgr. Pospíšil v této souvislosti činí, neobstojí: na rozdíl od těchto žánrů je totiž časovým modem dramatu přítomnost. Tato nepřilíš významná, krátká pasáž současně poukazuje i k jistým mezím zvoleného přístupu, rezignujícího na ohledávání estetických funkcí a dramatických a dramaturgických kvalit předmětných dramát, jakož i na zvažování jejich scénického potenciálu.

Seznam pramenů a literatury netřeba dále rozmnožovat, nicméně pro inspiraci bych autora pro jeho další úvahy nad zakladatelským mýtem první české vládnoucí dynastie upozornila na knihu Vladimíra Karbusického *Báje, mýty, dějiny* (Mladá fronta, Praha 1995), v níž muzikolog a estetik dokládá, že Kosmas (a po něm i další) využívali při tvorbě tzv. českých pověstí rezervoár mýtémů a topoi, zavedených už v antice a funkčních a rozvíjených nadále v evropské středověké kultuře.

Dramata, která se stala předmětem Pospíšilových úvah (snad s výjimkou Hilbertova *Falkenštejna*) na jevištích příliš nezakotvila a jejich inscenační tradice (lze-li o něčem takovém v těchto případech uvažovat) se ztrácí. Na vině může být více důvodů, bezpochyby však i to, že jde zkrátka většinou o díla divadelně málo životná. I s vědomím této skutečnosti mě však při četbě Pospíšilova zaujatého a pozoruhodného výkladu o jejich ideových rámcích a souvislostech nejednou napadlo, že je to možná škoda...

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení prospěl.

